

Список використаних джерел

1. Мельник В. Пізнавальна самостійність дитини старшого дошкільного віку як актуальна психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету*. Серія: Педагогічні науки, 2020. Випуск 49. С. 83-90.

2. Садова Т. А., Рудакова А. О. Формування пізнавальних процесів дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *«Young Scientist»*. № 10.1 (50.1). October, 2017. С. 49-51

3. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг.ред. О. Рейпольської. Київ – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.

Ганна Чубик,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Валентина Борова,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»

ПРИРОДА ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження зумовлена активним, усеохоплюючим упровадженням рідної мови в контексті розвитку української державності і визначається стратегічним завданням – виховання мовної особистості з властивими їй національно-культурними та світоглядними пріоритетами. Рівень мовленнєвої культури виявляє достатній словниковий запас, уміння точно і доречно використовувати його у різних ситуаціях спілкування.

Сучасні дослідники цієї проблеми С. Дерябо, Г. Пустовіт, В. Ясвін підкреслюють необхідність формування екоцентричного типу екологічної свідомості як регулятора діяльності людей у природі. Н. Горобаха, Н. Глухова, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Рижова, Н. Яришева зазначають, що основи екологічного виховання закладаються в дошкільному дитинстві. Екологічна свідомість виступає головною складовою екологічної культури, формування засад якої дослідники визначають метою

екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Упродовж дошкільного віку діти засвоюють природничий словник: назви тварин, рослин, явищ неживої природи. Ознайомлення дитини з природою починається з ранніх років. Вона цікавиться навколишнім світом, по-своєму намагається відчувати те, що бачить, або просто прагне пограти з тією живою «іграшкою», яка рухається поруч, пурхає поблизу чи виявляє до неї ласку [1].

Накопичення змісту дитячого мовлення у процесі знайомства з навколишнім світом, зокрема природою, здійснюється за допомогою різноманітних методів і засобів.

Аналіз особливостей засвоєння дітьми лексики дозволяє визначити кілька ключових напрямів у словниковій роботі:

1. Оволодіння словами, що позначають предмети та явища навколишнього світу

Цей напрямок передбачає знайомство дітей із новими словами на основі їхнього цілісного сприйняття. Діти навчаються називати об'єкти та явища, що оточують їх, формуючи початкове розуміння про їхню сутність та значення.

2. Поглиблення словникової роботи

У цьому випадку акцентується увага на детальнішому ознайомленні з властивостями та якостями предметів і явищ. Діти засвоюють зміст слова на рівні його значення, що сприяє більш точному й усвідомленому використанню лексики у мовленні.

3. Формування родових і видових узагальнень.

Цей етап спрямований на розвиток у дітей здатності класифікувати слова за категоріями, розрізняти родові й видові поняття. Засвоєння слів як одиниць мови відбувається не лише на рівні значення, але й на рівні їхньої функції у мовній системі [3].

Усі ці напрями сприяють комплексному розвитку мовлення дітей, формуванню в них багатого лексичного запасу та вмінню правильно використовувати слова у різних мовленнєвих ситуаціях.

Перший напрям словникової роботи у процесі ознайомлення з природою – оволодіння словами, які позначають предмети та явища навколишнього світу. В освітньому процесі закладу дошкільної освіти дітям поступово формують знання про зміну дня і ночі,

характерні погодні умови та атмосферні явища, такі як дощ, снігопад, вітер, іній тощо.

Реалізація другого напрямку – поглиблення словникової роботи через ознайомлення з властивостями та якостями предметів і явищ – може ефективно здійснюватися у процесі взаємодії дітей з природою. У цьому контексті дітям пропонується досліджувати природні явища та об'єкти, формуючи базові уявлення про їхні властивості.

Наприклад, у процесі знайомства зі станами води діти дізнаються:

- рідка вода може перетворюватися на тверду (лід, сніг);
- у мороз сніг розсипається, скрипить під ногами;
- у теплу погоду сніг підтає, стає вологим [3].

Окрім того, важливим є ознайомлення з об'єктами неживої природи, такими як пісок і глина, що викликають інтерес у дітей через можливість використання у грі. Для розвитку їхньої ігрової діяльності важливо створити чітке розуміння властивостей цих матеріалів:

Пісок: сухий сиплеться, пропускає воду, а вологий стає пластичним, що дозволяє будувати або ліпити.

Глина: не пропускає воду, суха кришиться, а зволожена стає пластичною, набуваючи різних форм.

Такі практичні спостереження не лише розширюють словниковий запас дітей, але й формують у них базові поняття про фізичні властивості матеріалів та їх використання. Це сприяє розвитку пізнавальної активності, естетичного сприйняття та мовленнєвої компетентності дитини [4].

Значення природи у формуванні словникового запасу значно посилюється під час практичної діяльності. Дітей знайомлять із властивостями природних матеріалів, таких як пісок, глина чи вода. Під час ігор із піском діти дошкільного віку засвоюють поняття «сухий», «мокрый», «розсипчастий», «пластичний». Висаджуючи рослини, вони дізнаються, що таке «коріння», «стебло», «листя». Усі ці дії супроводжуються мовними поясненнями педагога, які допомагають дітям закріплювати нову лексику [4].

Природа здатна викликати у дітей сильні емоції та естетичні переживання. Діти часто намагаються висловити свої почуття словами, описуючи красу заходу сонця, яскраві барви осіннього листя або дзюрчання весняного струмка. Ці емоційно забарвлені ситуації сприяють більш глибокому засвоєнню нових слів і розвитку творчого мовлення.

Ефективність використання природи для розвитку мовлення значною мірою залежить від організації діяльності дорослими. Педагоги й батьки повинні спрямовувати увагу дитини на спостереження за природними явищами, ставити запитання, пояснювати та заохочувати дітей до опису власних вражень. Важливо допомагати дитині встановлювати зв'язки між об'єктами природи, узагальнювати та систематизувати отримані знання.

Природа – це не лише простір для гри чи відпочинку, а й потужний інструмент для розвитку мовлення. Її багатство і різноманіття дають можливість збагачувати словниковий запас дітей дошкільного віку, формувати уявлення про світ, розвивати спостережливість і естетичне сприйняття. Завдання дорослих – створити умови, у яких дитина зможе використовувати це джерело знань повною мірою. Адже кожне нове слово, вивчене у природному середовищі, стає частиною не лише мовлення дитини, але й її гармонійного, духовного розвитку.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільникам про світ природи. Старший дошкільний вік: навч.-метод. Посібник. 2-е вид. Київ : Генеза, 2013. 112 с. (Настільна книжка вихователя).
2. Білик Л. І., Тарасенко Г. С., Чемерис І. А. Екологічне виховання: теорія та практика : навч. Посіб. Черкаси : Вертикаль, 2011. Кн.1. 308 с.
3. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник для студ. Вищ. Навч. Закладів : вид. 2-ге. Київ: ВД Слово, 2015. 408 с.
4. Гавриш Н. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку. Київ : Генеза, 2014. 160 с.